

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Tavoite 2: Harrastaminen tulisi mahdollistaa mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja maksuttomasti myös yli 16-vuotiaille nuorille. Huomiota ja tukea tulee tarjota myös harrastamisen jatkamiseen yli 16-vuotiaille nuorille, koska em. kohderyhmä on erityisen haavoittuvassa asemassa harrastamisen jatkamisen suhteen. Nuorten harrastamisen tukeminen luo lisää turvallisuutta sekä kohentaa mielenterveyttä ja antaa tukea aikuistumiseen. Itsenäistyvillä nuorilla on myös taloudellisia haasteita, jolloin harrastamisesta helposti tingitään. Harrastamattomuus altistaa myös fyysisen aktiivisuuden vähenemiseen sekä osattomuuden kokemuksiin.

Tavoite 3: Valtakunnallinen ohjaus ei ole riittävä toimenpide nuorille suunnattujen palveluiden vahvistamiseen. Esimerkiksi tuva-koulutuksen aloituspaikkoja tarvitaan lisää. Eri palvelualueille tarvitaan lisätyövoimaa, jotta ne saadaan toimimaan oikea-aikaisesti.

Työpaja ja etsivä nuorisotyö ovat tärkeitä nuorten aikuistumisen tukitahoja. Näistä tukimuodoista ei pidä vähentää resursseja. Etsivää nuorisotyötä toteutetaan monella paikkakunnalla parityönä. Vähentämällä resursseja, vähenee myös tavoite siitä, että etsivää nuorisotyötä toteutetaan laadukkaalla tavalla, parityönä. Etsivä nuorisotyö kohtaa nuoria monenlaisissa erilaisissa elämäntilanteissa ja on matalin kynnyksellä nuorille, jonka puoleen kääntyä hakemaan tukea tilanteessa kuin tilanteessa. Työpaja on tärkeä osallisuuden sekä sosiaalisen vahvistumisen paikka nuorille sekä monelle ainut vaihtoehto, jos nuorella on haasteita elämässään. Työpajapalvelu tulisi pitää mahdollisimman matalan kynnyksen palveluna.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Tavoite 4: Mielenterveyspalveluihin on päästävä nopeasti ja matalalla kynnyksellä. Lisäksi on selvitettävä lisää päätöksenteon tueksi lisääntyneen huonovointisuuden syitä ja pyrittävä ennaltaehkäisemään mielenterveysongelmia puuttamalla juurisyyihin. Mielenterveyspalveluissa sekä muissa nuorta koskevissa palveluissa on tehtävä varhaisessa vaiheessa moniammatillista

yhteistyötä nuoren elinympäristöön kuuluvien henkilöiden kanssa ja yhteistyössä pohdittava sitä, mitkä asiat nuoren elinympäristössä voisivat vahvistaa mielenterveyttä ja mitä asioita olisi lisättävä, jotta mielenterveyttä saadaan kohennettua sekä mitkä ovat niitä asioita, jotka heikentävät mielenterveyttä. Moniammatilliseen ja sektorirajat ylittävään yhteistyön tarvitaan pitkäjänteisyyttä, sitä ei voi ylläpitää muuttuvilla hankerahoituksilla.

Koulunuorisotyöntekijöillä on mahdollisuus tukea nuoren kouluarkea ja mielenterveyden vahvistumista. Lisää matalan kynnyksen tukea nuorille voidaan tarjota kouluttamalla esim. koulunuorisotyöntekijöitä ratkaisukeskeisen neuropsykiatrisen valmentajan opinnoilla.

Koulunuorisotyöntekijän palkkaaminen on tehtävä kunnissa helpoksi, niin että siihen tarjolla säännöllinen valtion avustus. Kouluterveyskyselyjen valtakunnalliset tulokset tukevat tällaisen osaamisen ja henkilöstön "rantautumista" kouluihin.

Tavoite 5: Vapaa-ajan toimijat tukevat suuresti nuorten mielen hyvinvointia. On tärkeää, että harrastustoiminnan ohjaajilla on riittävä osaaminen laadukkaan toiminnan järjestämiseen. Nuorten parissa toimivilla aikuisilla on tieto ja taito tunnistaa interventtioiden ja ohjausten paikat. Tähän tarvitaan tukea, koulutusta ja perehdytystä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Tavoite 7: Poliisin kanssa yhteistyönä tuotettavaan moniammatilliseen Ankkuritoimintaan tulee olla resurssit jokaisella paikkakunnalla. Nuorten väkivaltaisuuteen puuttumiseen pitää reagoida ennaltaehkäisevästi mm. Ankkuritoiminnalla. Kiusaamisen ehkäisemiseksi tulee olla selkeät toimintamallit ja suositukset. Nuorille, jotka käyttäytyvät väkivaltaisesti, tulee olla selkeä sekä tehokkaaksi osoitettu malli, jolla pystytään nuorta auttamaan- ei ainoastaan väkivallan uhreja.

Tavoite 8: Kouluissa tehtävä nuorisotyötä toteutetaan monella paikkakunnalla. Nuorisotyöllä on paljon potentiaalia yhteisöllisyyden vahvistamisessa. Tämän työn toteuttamiseen ei kuitenkaan monella kunnalla riitä resursseja, vaikka tarpeet tunnistetaan. Tämän työn vakiinnuttamiseksi tarvitaan taloudellista tukea kunnille. Osallisuutta voidaan lisätä kuitenkin muissakin ympäristöissä, joissa nuoret ovat. Näistä on hyvänä esimerkkinä muun muassa kirjastossa toteutettava nuorisotyö.

Nuorisolain mukaan alle 29-vuotiaat ovat nuoria. Kuntien nuorisopalvelut rajaavat palveluidensa kohdentamista tietyille ikäryhmille vähäisten resurssien vuoksi. Näin nuoret eivät ole yhdenvertaisia nuorten palvelujen saajina. Vanupoon tarvitaan kirjaus perusnuorisotyön ikäkohderyhmästä.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Nuorisotyön pysyväisluonteiset valtionavustukset ja kuntien nuorisotyön valtionosuusrahoitus olisi tarpeen yhdistää nykyistä selkeämmäksi ja vähemmän hallinnollista työtä vaativaksi kokonaisuudeksi. Valtionrahoituksen kokonaisuudessa olisi syytä hyödyntää ohjausmekanismeja siten, että ne ohjaisivat kuntia toteuttamaan nuorisotyötä yhtenäisten kriteerien / suositusten mukaan. Samalla olisi tarpeen selkiyttää ja yhtenäistää nuorisotyön rakennetta- (perus-, koulu-, etsivä-, erityisnuorisotyö jne).

Kehittämistyön tavoitteet ovat hyviä. Kunnalliseen nuorisotyöhön tarvitaan suositukset sopivista resursseista, turvallisuusasioista, nuorisotyön laadusta sekä nuorisotyöntekijöille soveltuvasta koulutuksesta. Perusnuorisotyötä voivat toteuttaa erilaiset ohjausalan koulutuksen saaneet työntekijät kuten nuoriso-ohjaaja, liikunnanohjaaja, teatteri-ilmaisun ohjaaja, musiikkikasvattaja. Monipuolinen koulutuspohja tukee nuorisotyön monimuotoisuutta. Suositukset täytyy olla sovellettavissa paikallisiin olosuhteisiin. Ohjaus- ja palveluverkoston toimintaan on työn tueksi määriteltävä käytännönläheisiä toimenpiteitä.

Maakunnissa toimivien koordinaattorien tehtäviä ja vastuita linjataan tässä kappaleessa. Tälle työlle on varmistettava resurssit Vanupon voimassaoloajaksi.

Kunnallinen perusnuorisotyö on Vanupossa määritelty nuorten vapaa-aikaan sijoittuvana toimintana. Määritelmä on hyvin kapea. Tällä määrittelyllä etsivä nuorisotyö, kouluissa tehtävä nuorisotyö, kirjastossa tai kaduilla toteutettava nuorisotyö eivät ole perusnuorisotyötä. Voisiko määrittely olla ”Perusnuorisotyö on pääosin nuorten vapaa-aikaan sijoittuvaa toimintaa, jota toteutetaan....”

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Tavoitteet ja ohjelma vaikutti hyvältä. Suositaa edelleen ns. pehmeitä arvoja, kuten rauha, demokratia, ilmastoasiat, kestävä kehitys ym. Suomella on annettavaa ainakin digiosaamisessa ja suomalaisilla nuorilla on opittavaa kulttuuriasioissa, esim. tanssi, esiintyminen ym. Hyvää on, että pyritään pitkäjänteisempään työhön esim. Erasmus+ -hankkeissa. Lisäksi vähemmistöt ja syrjäytymisvaarassa olevat on hyvin huomioitu.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Kokonaisuutena passiivissa esitetyt lauseet ”kehitetään, tuetaan, vahvistetaan” eivät kerro yhtään mitään eli aktiivinen toimija ja toimenpide puuttuu/puuttuvat kokonaan. Miten kehitetään, kuka kehittää jne.

Miksi ilmastoasiat tai luontokato olivat esillä vain eurooppalaisessa kontekstissa? Ne nousivat nuorten kuulemisessa etusijalle huolestuttavista asioista.

Kunnan eri toimialoilla on mahdollisuus hakea avustusta koulunuorisotyöhön tai nuorten työpajatoimintaan. Mitä tapahtuu nuoristyölliselle otteelle, jos hakija on opetustoimi, elinkeinopalvelut, työllisyyspalvelut? Nuorisotyön työote on erityinen, miten hakijan tausta näkyy toiminnan toteutuksessa?

Vanupossa voisi olla kirjaus nuorten talous- ja yhteiskuntaosaamisen vahvistamisesta. Vahvistamista tarvitaan koska nuoret vasta opettelevat sitä, miten yhteiskunta toimii esim. mistä rahat tulevat ja minne ne menevät. Myös yksilön vastuu ko. asioissa saattaa olla hukassa.

Viranomaisten välistä yhteistyötä on tiivistettävä niin, että Tuva-nuorten saama kuntoutusraha tukee omalta osaltaan nuorten kasvua vastuuntuntoisiksi aikuisiksi.

Case kuntoutusraha: Nuoren kuntoutusraha voidaan myöntää 16-19-vuotiaalle nuorelle, jonka työ- tai opiskelukyky on olennaisesti heikentynyt ja nuorella on tarve erityisille tukitoimille. Nuori saa n.700€/kk.

Hyvinvointialueen työntekijä (esim. sos.työntekijä, kuraattori, terveydenhoitaja) laatii yhdessä nuoren ja huoltajan kanssa henkilökohtaisen opiskelu- tai kuntoutussuunnitelma (KHOPS) opiskelun tai muun kuntouksen ajalle. Suunnitelmassa tulee olla mm. suunnitelma opiskelun järjestämisestä ja toteuttamisesta ja sitä tulisi tarkentaa ja täsmentää kuntoutusrahakauden aikana.

Kelan pitäisi seurata suunnitelman toteutumista, mutta käytännössä on selkeästi isoja puutteita seurannan suhteen. Nuorella saattaa olla satojen tuntien selvittämättömiä poissaoloja lukukauden aikana, mutta silti kela saattaa myöntää takautuvastikin monelta kuukaudelta kuntoutusrahaa, vaikka suunnitelma ei olisi alkuunkaan toteutunut. Kela ei välttämättä seuraa suunnitelman toteutumista, mutta valitettavasti ei myöskään aina huomioi asiaa, vaikka huoltajat tai koulun edustaja asian tuo esille.

Tämä saattaa mahdollistaa esim. joidenkin nuorten peli-, päihde- ym. riippuvuuksien syntyä, ylläpitoa ja lisääntymistä. Jos poissaoloista ja suunnitelman toteutumattomuudesta ei ole seurauksia, tällöin nuori ei opi vastuullisuutta, eikä pääse arjen hallinnan tunteeseen, eikä näin ollen myöskään onnistumisen kokemuksiin.

Eri toimijatahojen yhteistyötä nuorten huoltajien /perheiden kanssa tulee tukea. Perheet voisivat olla monessa asiassa nuorten mukana, tukena ja näin nuoria ei eristettäisi perheistään. Vanupossa tulisi soveltuvien osien huomioita nuoren perheen/huoltajien mukaan ottaminen eri tavoitteiden toteutukseen. Läheiset suhteet perheenjäsenten kanssa lisäävät mielenterveyttä ja vähentävät ahdistusta, tuovat turvaa. Vanhemmat ovat usein niitä, jotka osaavat auttaa nuorta palveluiden pariin. Huoltaja tuntee nuoren paremmin, kuin kukaan viranomainen. Useimmiten huoltaja on myös se, joka ei vaihdu, niin kuin viranomainen usein tekee. Vanhempien vastuuta pitäisi korostaa enemmän.

Veijola Heli
Varsinais-Suomen kuntien nuorisotyön yhteistyöverkosto